Paragi Beáta

Izrael figyel, de nem kommentál. Izraeli reakciók az egyiptomi és tunéziai tüntetések kapcsán

Izrael figyel, de nem kommentál – körülbelül ennyiben össze is foglalható a Benjamin Netanjahu vezette kormány hivatalos álláspontja az Egyiptomban, illetve az arab világ egyes városaiban zajló kisebb-nagyobb tüntetések kapcsán. Valóban, sem a miniszterelnöki iroda, sem a külügyminisztérium honlapján nem olvasható a szomszédban zajló eseményekre reflektáló közlemény. Az óvatos hozzáállás nem véletlen. Izraelnek – mindenkori aktuálpolitikai történésektől függetlenül – a térségbeli államok nagy részével feszült a viszonya, miközben Egyiptommal 1978 óta nem volt komolyabb konfliktusa. Tény az is, hogy a Mubarak vezette rezsim stabilitását az Izraellel kötött békeszerződéssel (1979) összefüggésben nyújtott amerikai katonai segélyek biztosítják.[1] Mivel az eddigiekben az Egyesült Államok külügyi vezetése sem fogalmazott meg annál egyértelműbb üzenetet, minthogy kérik az alapvető emberi jogok tiszteletben tartását és az erőszak-alkalmazástól való tartózkodást, nem lehet tudni, hogy hosszú távon Washington Mubarakot, a Mubarakhoz hagyományos hűséges, de puccsot bármikor végrehajtani képes hadsereget, esetleg a tüntetőket fogja-e végül támogatni.[2] A dolgok jelen állása szerint nemcsak az homályos, hogy hány szereplője is van a játéknak, de az is, hogy azt csupán Egyiptom határain játszák-e vagy tágabb körben. Végső soron, az első világháborút követően meghúzott országhatárok nem feltétlenül számítanak túl sokat egy olyan térségben, amelyet az arab nyelv és az iszlám civilizáció hosszú évszázadok óta foglal egységbe.

---

[1] Az amerikai adminisztráció Mubarak-rezsimet és egyiptomi katonaságot illető elégedetlenségéről lásd: Sarah El Deeb (2010): *WikiLeaks show US frustrated with Egypt military*. Associated Press, 2010. december 31. http://news.yahoo.com/s/ap/20101231/ap_on_re_mi_ea/ml_wikileaks_egypt_military (2011-01-29)

[2] Tony Karon (2011): Fear of Islamists Paralyzes the U.S. *Time.com*, 2011. január 28. http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2044902,00.html (2011-01-29)

Izrael nemcsak az Egyiptomban zajló események várható kimenete, de annak szomszédos államokban, tágabb arab világban játszott hatásai miatt is aggódhat. És aggódik is. Az Egyiptomban diplomáciai képviselettel rendelkező államok közül elsőként döntött úgy, hogy diplomatáit, azok családjait és a gépre még ráférő izraeli állampolgárokat hazaszállítja Egyiptomból.[3] Mubarak – egyesek szerint borítékolható – bukása és bármilyen új hatalom ellenséges magatartása esetén, Izrael az „utolsó barátját" is elveszítheti a térségben. Nem mintha Egyiptom olyan közeli barát lett volna, ám kétségtelen, hogy az arab közvélemény Izrael-ellenessége ellenére a két ország közötti diplomáciai kapcsolatok töretlenek voltak, a Mubarak-rezsim tartotta magát a békeszerződésben foglaltakhoz. Hogy Izrael milyen új szövetségeseket kereshet, illetve hogyan, az találgatások tárgya. A baloldali-liberális Ha'aretz egyik újságírója – a török–izraeli jó kapcsolatokra végleg „keresztet vetve" – Jordánián kívül egyetlen barátot tudott megnevezni: a Palesztin Nemzeti Hatóságot.[4] Bár ellentétben Egyiptommal, Izrael mind a jordániai és palesztin biztonsági erőkkel évek óta aktívan együttműködik, azt nehéz elképzelni, hogy a Kairó elvesztésével keletkező űrt a két keleti szomszéd be tudná tölteni. Az örök nagy ellenséggel, Szíriával való barátság lehetséges alapja pedig kimerül abban, hogy mind Asszad, mind Netanjahu abban érdekelt, hogy a közel-keleti *status quo*, legalábbis az uralkodó rezsimeket illetően ne változzon.

Persze, Izraelben is kérdés, hogy a Mubarak-rezsim bukik-e vagy sem. A biztonsági erők, a hadsereg és a katonai együttműködések ismerői és hívei számára Tunézia és Egyiptom között hatalmas különbségek vannak, elsősorban mert a biztonsági erők és a katonaság jóval lojálisabb Mubarakhoz, mint Ben Alihoz volt Tunéziában. Ráadásul, a demokráciát és jólétet, valamint Mubarak távozását követelő egyiptomi tüntetők minden lehetséges amerikai

[3] AP – JPost (2011): Special flight brings home diplomats' families from Cairo. *The Jerusalem Post*, 2011. január 29. http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=205761 (2011-01-29)

[4] Izrael és Jordánia hivatalos kapcsolatait a két ország által 1994-ben aláírt békeszerződés, Izrael és a PNH együttműködését az oslói megállapodások (1993–2000), a *roadmap* (2002) és bizonyos mértékig az annapolisi konferencia (2007) elképzelései szabályozzák.

támogatás[5] ellenére sem egységesek. Márpedig, ha nem egységesek, de akaratlanul is soraikban tudhatják a politizálástól hivatalosan eltiltott, legnagyobb ellenzéki mozgalomként számon tartott Muszlim Testvériséget is, akkor azt kockáztatják, hogy válogatás nélkül rájuk ütik az „iszlám fundamentalista" bélyeget. Érvényes ez a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség élén hírnevet szerző, jelenleg Kairóban házi őrizetben tartott Mohamed el-Baradeire is, aki kérés nélkül megkapta a mozgalom támogatását politikai aspirációihoz. Hogy azért e cserébe, mert a *Der Spiegel*nek néhány napja azt nyilatkozta, hogy az egyiptomi vezetés jobb, ha felhagy annak démonizálásával és demokratikus szellemben integrálja azt, jó kérdés.[6] Mindenesetre a Mubarak köreit, illetve belső hatalmi erőviszonyokat jól ismerő egyik volt izraeli védelmi miniszter, Benjamin Ben-Eliezer szavai szerint a helyzet nem egyszerű, de az egyiptomi vezetés fel volt készülve a történtekre, és a hadsereg nemcsak erős, de ki is áll Mubarak mellett. Ennek garanciája Ben-Eliezer és mások szerint is Omar Szulejman, az egyiptomi hírszerzés bölcs öreg rókának tartott, egyúttal pragmatikus főnöke, akit Mubarak a szombati nap folyamán alelnökévé nevezett ki.[7] E tisztség nem előzmények nélküli, de

---

[5] Tim Ross, Matthew Moore and Steven Swinford (2011): Egypt protests: America's secret backing for rebel leaders behind uprising. *The Telegraph*, 2011. 01. 28. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/8289686/Egypt-protests-Americas-secret-backing-for-rebel-leaders-behind-uprising.html (2011-01-29)

[6] A *Spiegel* honlapján olvasható angol nyelvű fordítás szerint: „We should stop demonizing the Muslim Brotherhood. It is incorrect that our only choice is between oppression under Mubarak and the chaos of religious extremists. I have many differences with the Muslim Brotherhood. But they have not committed any acts of violence in five decades." Dieter Bednarz (2011): *'There Is No Turning Back Now' Mohamed ElBaradei on Democracy in Egypt*. Der Speigel online, 2011. január 25. http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,741322,00.html (2011-01-29)

[7] AP (2011): Egypt's Mubarak names vice president for 1st time. *The Jerusalem Post*, 2011. január 29. http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=205759 (2011-01-29)

Egyiptom utolsó alelnöke évtizedekkel ezelőtt Mubarak volt – még az Izraellel megkötött békeszerződés kapcsán meggyilkolt Anvar Szadat elnök idején. Bár Ben-Eliezer szerint a Mubarak–Szulejmán páros vezette rezsim várhatóan túléli a támadásokat, kérdés, hogy meddig. Másik, sokkal relevánsabb kérdés, hogy eldőlnek-e a dominók, vagyis más, kevésbé erős biztonsági szolgálatokkal rendelkező arab államokban milyen következményekkel jár a tunéziai és egyiptomi példa.

Összességében véve Izraelnek előbb vagy utóbb szembe kell néznie a Közel-Keleten végbemenő változásokkal. Lehet, hogy hetek kellenek hozzá, lehet, hogy évek, mindenesetre a jelenlegi *status quo* fenntartásán őrködő autoriter rezsimeknek várhatóan a világ azon felén is leáldozott. A gond csak az, hogy az izraeli társadalom jelentős része akkor is jobban bízik az írott és íratlan közel-keleti játékszabályokat betartó autoriter rezsimekben, mint abban, hogy azok társadalmai majd demokratikus keretek között majd nem fognak háborút kezdeményezni Izraellel szemben.

(2011. január 29.)

Források és további olvasnivalók a teljesség igénye nélkül

AP (2011): Egypt's Mubarak names vice president for 1st time. *The Jerusalem Post*, 2011. január 29. http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=205759 (2011-01-29

AP – JPost (2011): Special flight brings home diplomats' families from Cairo. *The Jerusalem Post*, 2011. január 29. http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=205761 (2011-01-29)

Benn, Aluf (2011): Without Egypt, Israel will be left with no friends in Mideast. *Ha'aretz*, 2011. január 29., http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/without-egypt-israel-will-be-left-with-no-friends-in-mideast-1.339926 (2011-01-29)

El Deeb, Sarah (2010): *WikiLeaks show US frustrated with Egypt military*. Associated Press, http://news.yahoo.com/s/ap/20101231/ap_on_re_mi_ea/ml_wikileaks_egypt_military (2011-01-29)

Hoffman, Gil (2011): Ben-Eliezer: Mubarak regime, peace will endure. *The Jerusalem Post*, 2011. január 28**.** http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=205576 (2011-01-29)

Glick, Caroline B. (2011): Column One: The pragmatic fantasy. *The Jerusalem Post*, 2011. január 28. http://www.jpost.com/Opinion/Columnists/Article.aspx?id=205559 (2011-01-29)

Karon, Tony (2011): Fear of Islamists Paralyzes the U.S. *Time.com*, 2011. január 28. http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2044902,00.html (2011-01-29)

Somfalvi Attila (2011): *Ben-Eliezer: „Mubaraknak nincs alternatívája"* ynet.co.il, 2011. január 29.
héberül: *בן אליעזר: אין חלופה למובארק*
http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4020741,00.html (2011-01-29)

Vick, Karl (2011): Israel Has Faith Mubarak Will Prevail. *Time.com*, 2011. január 29. http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2044929,00.html (2011-01-29)

Ynet (2011): *Izraeli minister: „Földrengés, de Mubarak túl fogja élni"* ynet.co.il, 2011. január 29.
héberül: *שר ישראלי: רעידת אדמה, אך מובארק ישרוד*
http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4020580,00.html (2011-01-29)